

Konferencja naukowa
**Współczesne wyzwania gospodarki wodnej na obszarach
wiejskich**

Woda w produkcji ziemniaka – problemy i wyzwania

Wojciech Nowacki

IHAR – PIB Oddział w Jadwisinie

17-19 września 2018 r. - Polanica Zdrój

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Materiał opracowany przez dr Wojciech Nowackiego z IHAR PIB na zlecenie Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Warszawie

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Institucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

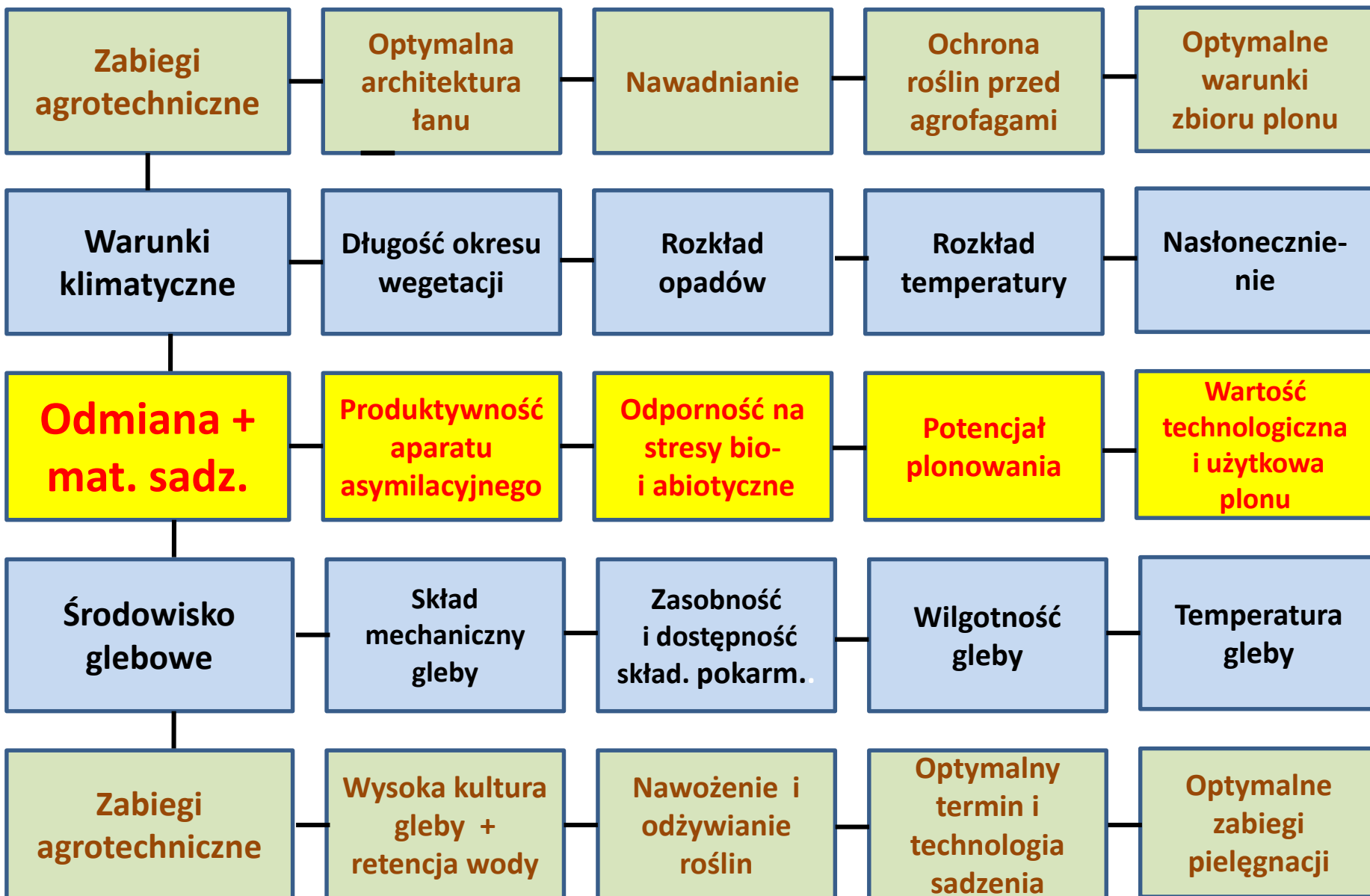
Specyfiką w produkcji i użytkowaniu ziemniaka jest m.in. dysponowanie znacznymi ilościami wody

- **W ciągu 3-4 miesięcy wegetacji ziemniaka potrzebne jest ponad 400 mm wody opadowej lub w postaci nawadniania.**
- **Wraz z uzyskanym wysokim plonem bulw ziemniaka wynieść możemy z 1ha pola ponad 60m³ wody nie licząc transpiracji i ewapotranspiracji okresu wegetacji.**
- **Bez nawadniania uzupełniającego naturalne opady nie ma nowoczesnej uprawy ziemniaka o stabilnych plonach.**
- **Ochrona roślin ziemniaka wymaga zastosowania wielu oprysków w których potrzebna jest woda.**
- **Współczesny rynek ziemniaka wymaga ładnie wyglądającego towaru lub produktów przetwórstwa spożywczego. Do ich wytworzenia potrzebne są znaczne ilości wody (mycie, przetwarzanie).**
- **Z pośród warzyw najczęściej spożywamy ziemniaka a do jego przygotowania do spożycia potrzebna jest najczęściej woda do gotowania**

Uwarunkowania przyrodnicze (klimatyczne, glebowe) plonowania ziemniaka

Determinanty plonowania i kształtowania jakości plonu ziemniaka (odmiana, klimat, gleba, agrotechnika)

Znaczenie czynników w kreowaniu plonu i jego jakości w uprawie ziemniaka

Czynnik agronomiczny	% udział
Postęp odmianowy	20
Materiał sadzeniakowy (zdrowotność)	15
Warunki glebowe	10
Warunki klimatyczne (opady + temperatura)	25
Agrotechnika (uprawa gleby, nawożenie, pielęgnacja, ochrona, nawadnianie, zbiór)	30

wg Nowackiego 2001 z późn. zmianami

Ziemniak kojarzony jest z lekkimi glebami o niskiej retencji wody

I.p.	Kompleks przydatności rolniczej	kl. bonitacyjna	Uprawiane rośliny	% pow. kraju
1.	Pszenny bardzo dobry	I, II	burak, pszenica, rzepak, strączkowe	3,8
2.	Pszenny dobry	II, IIIa, b	burak, pszenica, rzepak, strączkowe	18,0
3.	Pszenny wadliwy	IIIb, IVa, b	jęczmień, owies, kukurydza	3,1
4.	Żytni bardzo dobry	IIIb	burak, pszenica, rzepak, strączkowe, jęczmień, owies, kukurydza, pszenżyto, żyto	17,1
5.	Żytni dobry	IVa, b	rzepak, jęczmień, pszenżyto, ziemniak , żyto, gryka, strączkowe	15,6
6.	Żytni słaby	IVb, V	żyto, owies, gryka, ziemniak , strączkowe	18,1
7.	Żytni bardzo słaby	VI	żyto, ziemniak , strączkowe	11,5
8.	Zbożowo-pastewny mocny	IIIb, IVa	kukurydza, mieszanki pastewne, owies	3,9
9.	Zbożowo pastewny słaby	IVb, V	owies, żyto, ziemniak , łubiny	3,0
10.	Pszenny górski	II, IIIa, IIIb	pszenica, buraki, rzepak, strączkowe	1,6
11.	Zbożowy górski	IVa, IVb	pszenica, jęczmień, żyto, ziemniak	2,0
12.	Owsiano-ziemniaczany górski	gl. płytkie	ziemniak , owies, trawy z koniczyną	1,2
13.	Owsiano-pastewny górski	gl. płytkie	Owies, mieszanki traw z motylkowatymi	0,5
			Ogółem Ziemniak	51,5

Elementy agrotechniki - % udział w tworzeniu plonu ziemniaka i jego jakości

- Zmianowanie - 10 %
- Uprawa roli - 10 %
- Nawożenie - 25 %
- Technologia sadzenia - 15 %
- Pielęgnacja i ochrona - 20 %
- Nawadnianie - 15 %
- Zbiór - 5 %

wg PTA

Potrzeby wodne roślin ziemniaka w okresie wegetacji [mm/dekadę]

Odmiany	kwiecień			maj			czerwiec			lipiec			sierpień			wrzesień			
	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	
Wcześ- niejsze		15	18	20	22	25	27	32	35	33	30	25	18						
Póź- niejsze				20	20	22	22	25	27	30	32	35	32	25	22	20	16	14	

Poprawki zwiększające:

termiczna – wysokie temperatury powyżej średniej wieloletniej

burzowa – gwałtowne duże opady tracone wskutek spływów powierzchniowych
i przesączały do wód gruntowych (retencja: 25 – 40 mm)

Optymalne warunki klimatyczne okresu wegetacji ziemniaka

Faza rozwojowa roślin	Skala BBCH	Okres kalendarzowy dek/m-ce	Optymalna temperatura	Optymalne opady (mm/dekadę)/
Sadzenie	00	I dek. 04 – I dek 05	Temp. gleby $\geq 6-8$ °C bez przymrozków	Niskie opady < 10 mm/dek.
Od posadzenia do końca wschodów	01 - 09	I dek. 04 – III dek 05	Do 20 °C o niskiej amplitudzie dnia i nocy, bez przymrozków	Umiarkowane opady ok. 15mm/dek.
Od zakończenia wschodów do zawiązania pąków kwiatowych	11 - 39	II dek. 05 – III dek 06	Średnia temp. dobową ok. 20 °C, noc 12-15 °C, Dzień 18-23 °C	Opady 15 – 25 mm/dek.
Okres kwitnienia	51 - 69	II dek. 06 – III dek 07	Temp. dnia – 23-25 °C Temp. nocy 12-18 °C	Opady 25 – 30 mm/dek. Duże nasłonecznienie
Kumulacja plonu bulw	43 - 48	III dek. 06 – III dek 08	Średnia temp. dobową 16-20 °C Dzień 23-28 °C Noc 14-15 °C	Opady 30-35 mm/dek. Duże nasłonecznienie
Zamieranie roślin	91 - 97	I dek. 08 – III dek 09	Średnia temp. dobową 12-18 °C	Opady ok. 15 – 20 mm/dek. Duże nasłonecznienie
Zbiór	99	I dek. 09 – I dek 10	Temp. gleby > 10 °C bez przymrozków	Opady ok. 10 – 15 mm/dek.

Potrzeby wodne ziemniaka na tle innych gatunków roślin

Potrzeby wodne wybranych rolniczych roślin uprawnych (dla 2016 roku)

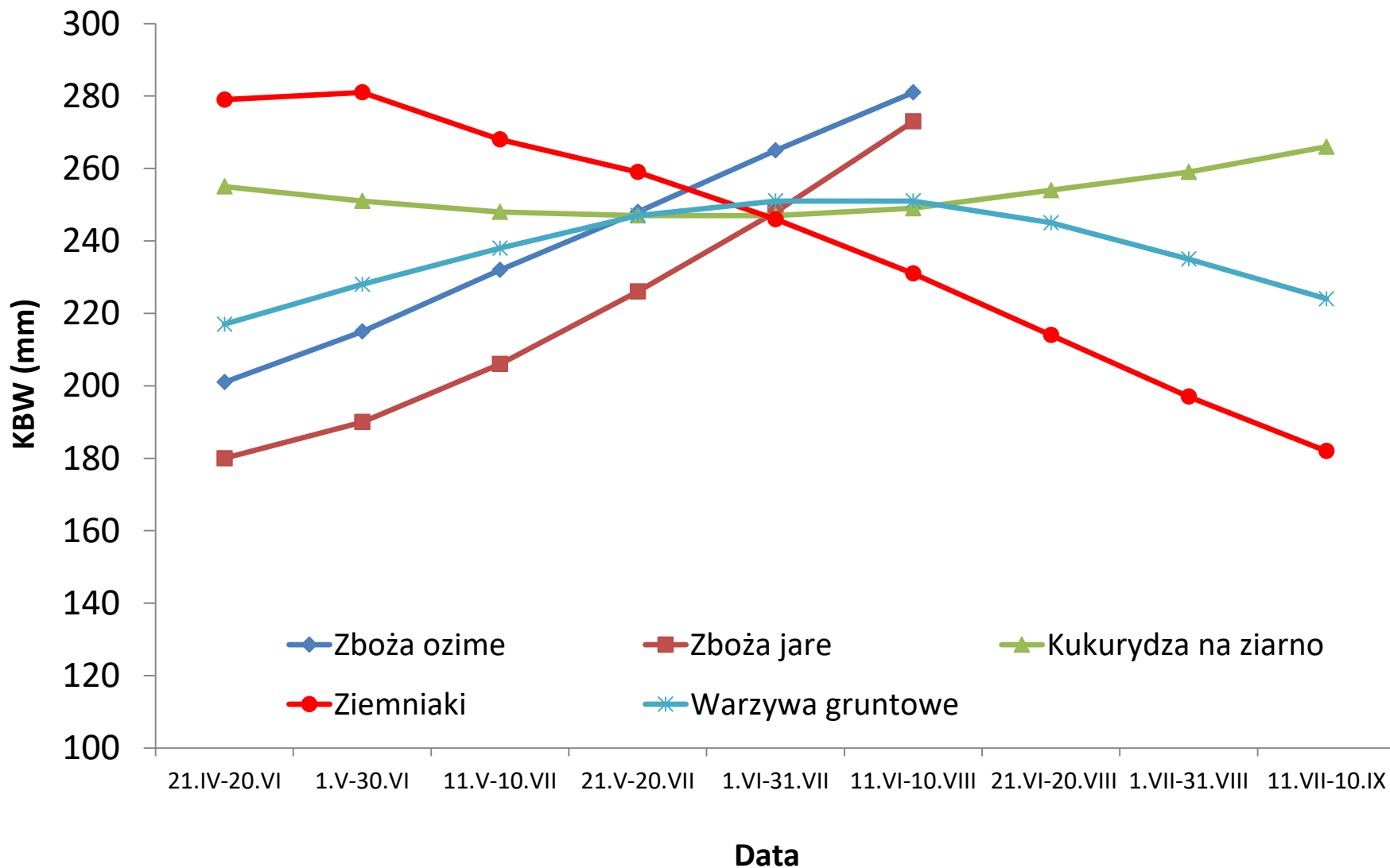
Gatunek	Plon dt/ha	Potrzeby wody mm/m ² /sezon	Współczynnik transpiracji l wody/kg św. m. plonu
Ziemniak	281,0	436	157
Pszenica	4 3,7	210	507
Żyto	2 7,9	200	724
Owies	2 8,6	175	614
Jęczmień	3 6,5	184	511
Kukurydza	7 1,5	251	358
Kapusta	507,0	500	103
Cebula	245,0	400	152
Marchew	368,0	380	106

Wartości krytyczne klimatycznego bilansu wodnego (KBW) dla różnych gatunków roślin uprawnych

Data	Uprawa				
	Zboża ozime	Zboża jare	Kukurydza na ziarno	Ziemniaki	Warzywa gruntowe
21.IV-20.VI	-201	-180	-255	-279	-217
1.V-30.VI	-215	-190	-251	-281	-228
11.V-10.VII	-232	-206	-248	-268	-238
21.V-20.VII	-248	-226	-247	-259	-247
1.VI-31.VII	-265	-248	-247	-246	-251
11.VI-10.VIII	-281	-273	-249	-231	-251
21.VI-20.VIII			-254	-214	-245
1.VII-31.VIII			-259	-197	-235
11.VII-10.IX			-266	-182	-224

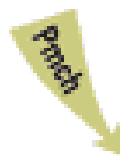

Wartości klimatycznego bilansu wodnego dla różnych gatunków roślin uprawnych

Masy powietrza napływające do Polski

500 0 500 1000 km

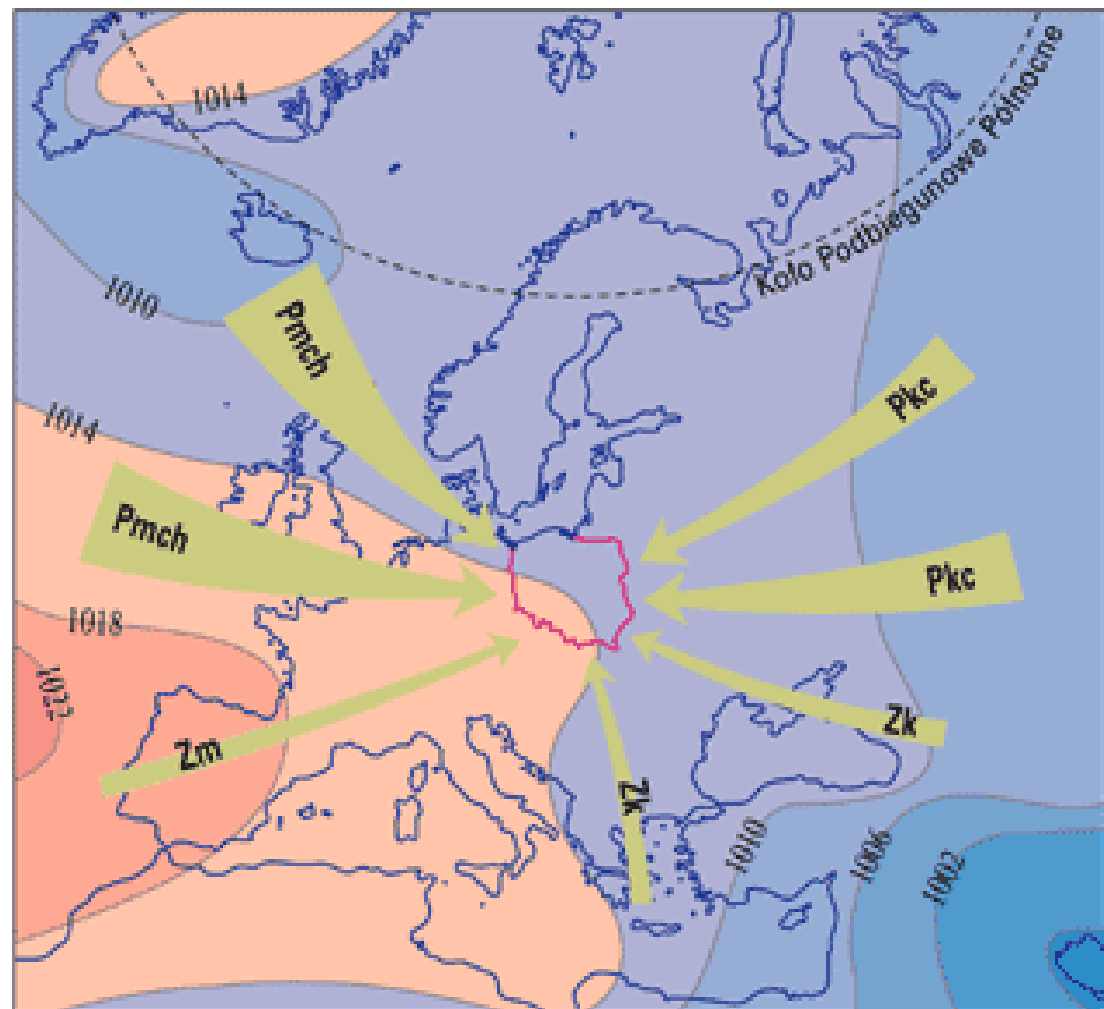
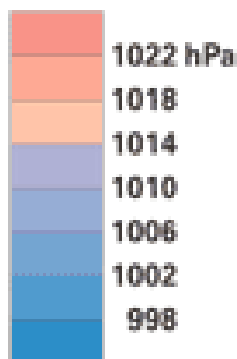

główny kierunek napływu mas powietrza do Polski
(szerokość strzałki jest proporcjonalna do częstotliwości jego występowania)

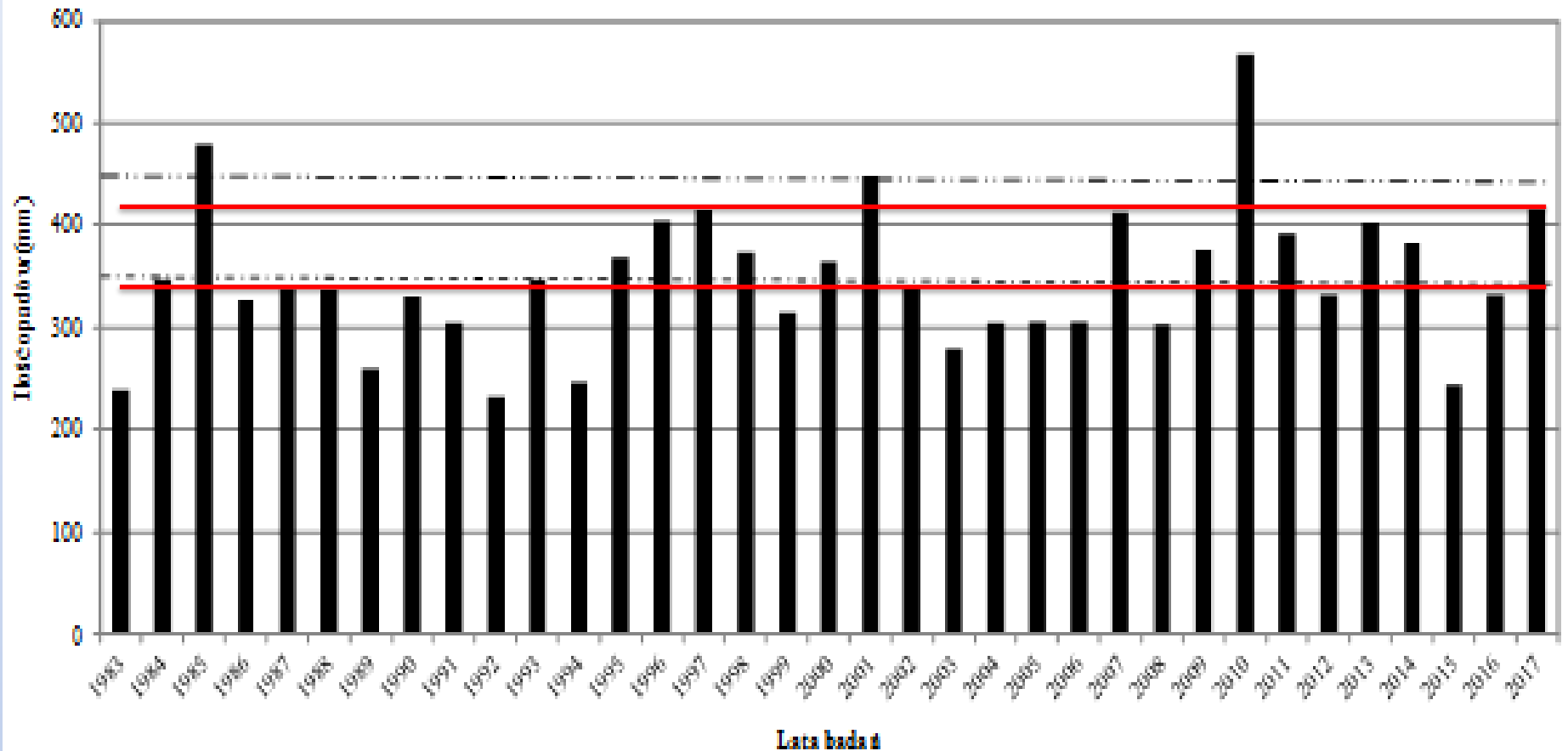
Nazwy mas powietrza:

- Pmch** polarne morskie chłodne
- Pkc** polarne kontynentalne ciepłe
- Zm** zwrotnikowe morskie
- Zk** zwrotnikowe kontynentalne

średnie ciśnienie atmosferyczne zredukowane do poziomu morza

Poziom opadów w Polsce w okresie wegetacji (V-IX) w latach 1983-2017

Warunki klimatyczne okresu wegetacji w uprawie ziemniaka

Nadmiar opadów - to też problem w uprawie ziemniaka

- Rośliny ziemniaka po 3-4 dniach zalania systemu korzeniowego wodą przestają żyć.
- Rozmywanie redlin po intensywnych opadach powoduje pogorszenie jakości plonu.
- Spływy powierzchniowe redlinami po gwałtownych opadach deszczu są problemem na pofałdowanych terenach
- Bulwy zbierane z podmokłych pól szybko gniją podczas składowania i przechowywania
- Przeciwdziałanie: optymalny kierunek redlin, muldowanie dna redlin, głęboszowanie dna redlin na ciężkich glebach

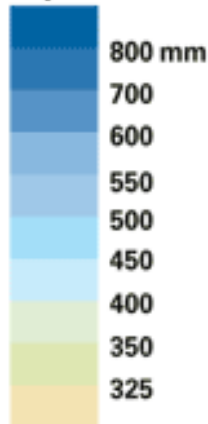
Poziom plonowania ziemniaka w zależności od lat i systemu produkcji (2002-2018)

Lata	System produkcji				Średnio w kraju (GUS)
	konwencjonalny		certyfikowany		
	intensywny	ekstensywny	IP	ekologiczny	
2002 N	40,5	16,8	32,8	29,1	19,3
2003 S	39,1	16,2	33,8	17,7	17,9
2004 S	40,3	17,4	43,6	33,9	19,4
2005 S	38,1	15,2	26,8	16,5	17,6
2006 S	36,7	13,1	21,4	22,0	15,0
2007 W	45,2	18,3	32,0	22,6	20,7
2008 S	50,5	18,1	30,5	32,0	19,1
2009 N	50,3	16,7	28,0	34,1	19,1
2010 W	44,7	15,3	23,6	21,9	17,9
2011 N	54,2	18,6	38,6	24,2	23,5
2012 N	51,9	18,8	43,2	27,7	24,2
2013 W	36,8	16,5	30,2	19,3	21,1
2014 N	48,8	20,0	44,3	28,5	27,9
2015 S	37,2	18,9	33,2	19,5	21,0
2016 N	55,2	19,9	45,0	20,7	28,6
2017 W	57,2	20,2	47,8	25,1	27,9
2018 S	35,0	18,0	26,0	20,0	22,0
średnio	44,8	17,5	34,2	24,4	21,3

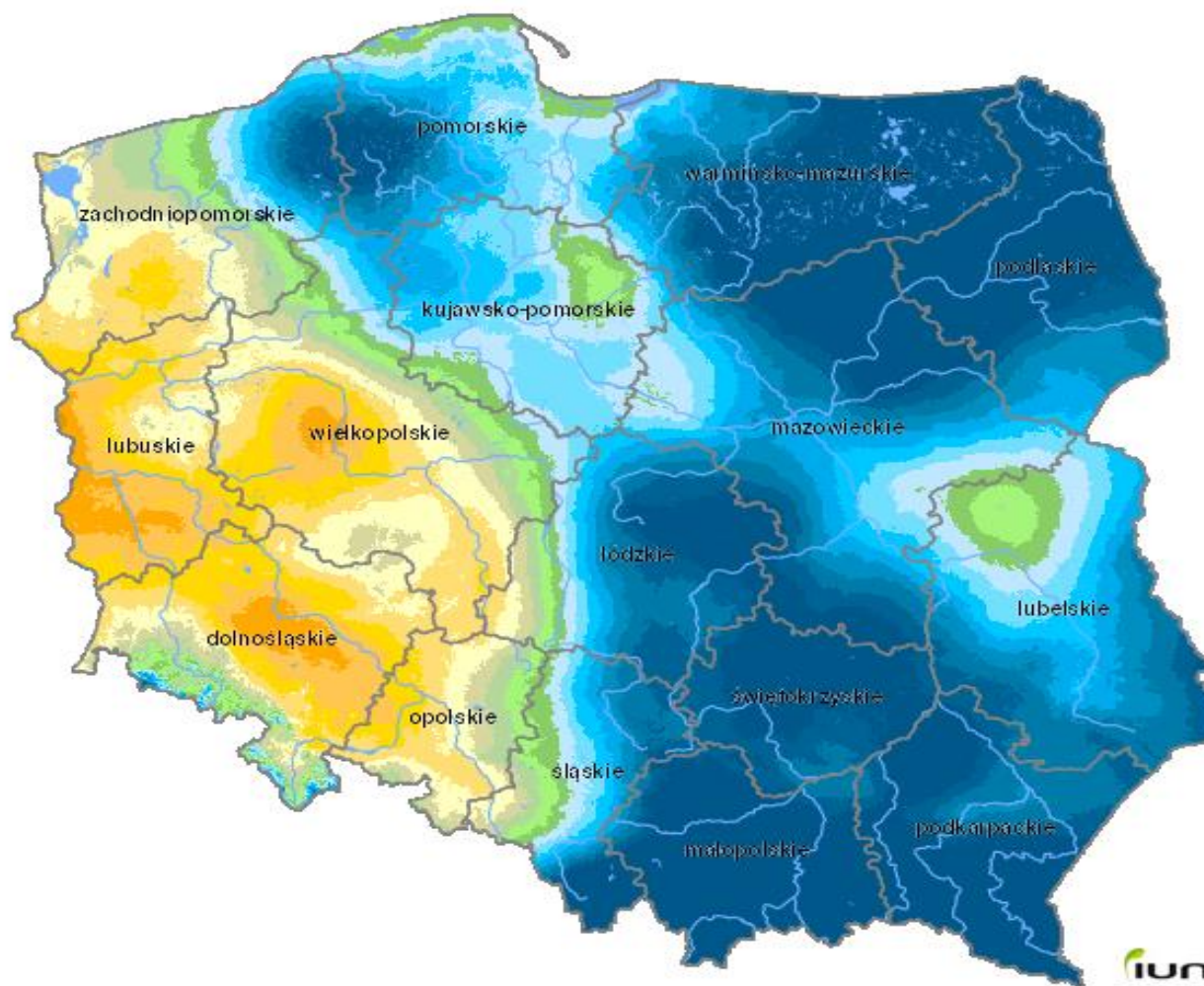
Opady w okresie wegetacji w Polsce

(średnio w wieloleciu)

średnie sumy opadów
w półroczu ciepym

Klimatyczny bilans wodny na koniec sierpnia 2018 roku (wg. IUNG – PIB)

IUNG
2018-09-04
Puławy

-219 - -210
-209 - -200
-199 - -190
-189 - -180
-179 - -170
-169 - -160
-159 - -150
-149 - -140
-139 - -130
-129 - -120
-119 - -110
-109 - -100
-99 - -90
-89 - -80
-79 - -70
-69 - -60
-59 - -50
> -50

Skala i metody stosowania nawadniania w Polsce

- Tylko na ok. 5% powierzchni upraw ziemniaka w Polsce jest prowadzone nawadnianie w latach występującej suszy. Stanowi to ok. 15 tys. ha i dotyczy głównie plantacji dla przetwórstwa spożywczego i ziemniaka jadalnego przeznaczonego do konfekcjonowania.
- Najpopularniejszą metodą nawadniania jest deszczowanie plantacji przy pomocy deszczowni szpulowych.
- Nawadnianie kroplujące jest stosowane bardzo rzadko (kilkaset ha).
- Występują sezony (ok. 20%), kiedy nie ma potrzeby prowadzenia deszczowania plantacji ziemniaka.
- Najczęściej nawadnianie jest uzupełnieniem złego rozkładu opadów naturalnych (1-5x w sezonie: 20 - 100mm).
- Wysokie koszty prowadzenia nawadniania na mniejszych arealach upraw nie zachęcają do inwestowania w tego typu infrastrukturę.

**Optymalne zaopatrzenie roślin
ziemniaka w wodę to droga do
uzyskania wysokiego plonu dobrej
jakości**

Rozkład opadów w latach 2013-2015 (IHAR – PIB Oddział w Jadwisinie) oraz zastosowane nawadnianie w uprawie ziemniaka

Lata badań		Opady deszczu oraz zastosowane nawadnianie (mm wody) w miesiącach						Suma opadów
		IV	V	VI	VII	VIII	IX	
2013	O*	51,1	130,0	100,5	17,1	97,7	94,0	490,4
	N*	-	-	-	20,0	-	-	20,0
2014	O	61,1	41,1	69,8	23,5	79,2	11,9	286,6
	N	-	-	-	40,0	-	-	40,0
2015	O	27,8	39,5	15,4	62,6	8,6	36,6	190,5
	N	-	-	40,0	20,0	40,0	-	100,0

N* - nawadnianie uzupełniające (mm), O – opad naturalny

Przyrost plonu bulw różnych odmian ziemniaka pod wpływem nawadniania w latach 2013-2015 (dane IHAR – PIB Oddział Jadwisin)

Odmiana	Plon bulw ziemniaka t/ha w latach								Przyrost plonu po nawadnianiu	
	2013		2014		2015		średnio			
	S	N	S	N	S	N	S	N	t/ha	%
Hubal	28,9	34,5	38,4	45,2	29,2	26,7	32,2	35,5	3,3	10,2
Ignacy	35,8	51,9	46,8	58,7	32,8	37,7	38,5	49,4	10,9	28,3
Michalina	31,4	56,8	56,4	57,7	40,2	40,0	42,7	52,1	9,4	22,0
Vineta	31,0	39,1	41,7	39,6	28,4	36,5	33,7	38,4	4,7	13,9
Etiuda	28,9	42,5	41,6	48,8	29,3	38,9	33,3	43,4	10,1	30,3
Gawin	30,2	44,7	50,8	49,6	39,5	42,9	40,2	45,7	5,5	13,7
Jurata	31,1	41,3	43,5	46,1	37,9	41,4	37,5	42,9	5,4	14,4
Jurek	31,3	44,9	46,7	47,5	40,9	48,5	39,6	47,0	7,4	18,7
Oberon	21,8	53,1	50,9	50,5	22,3	32,2	31,7	45,3	13,6	42,9
Stasia	23,8	46,8	52,5	57,6	33,9	43,2	36,7	49,2	12,5	34,0
Gustaw	22,1	43,5	49,7	41,2	29,6	46,0	33,8	43,6	9,8	29,0
Zenia	27,6	43,5	41,9	54,4	34,9	36,4	34,8	44,8	10,0	28,7
Średnio	28,7	45,2	46,7	49,7	33,2	39,2	36,2	44,8	8,6	23,8

Wpływ lat uprawy, odmiany i nawadniania na kształtowanie się udziału plonu handlowego w plonie ogólnym ziemniaka (dane IHAR – PIB Oddział w Jadwisinie)

Odmiana	Udział plonu handlowego w plonie ogólnym (%) w latach								Przyrost udziału plonu handlowego
	2013		2014		2015		średnio		
	S*	N*	S	N	S	N	S	N	%
Hubal	71,9	79,3	77,7	77,7	42,4	58,3	64,0	71,8	+7,8
Ignacy	86,7	83,2	84,3	78,0	47,3	74,5	72,8	78,6	+5,8
Michalina	88,2	86,5	72,9	78,1	51,7	56,4	70,9	73,7	+2,8
Vineta	89,7	90,9	79,9	87,4	59,9	72,5	76,5	83,6	+7,1
Etiuda	79,8	79,8	54,2	70,4	36,2	74,5	56,7	74,9	+18,2
Gawin	86,8	83,6	76,1	70,7	55,2	79,8	72,7	78,0	+5,3
Jurata	81,0	86,6	87,3	58,1	45,8	80,0	71,4	74,9	+3,5
Jurek	69,2	80,9	58,4	52,6	59,2	85,7	62,3	73,1	+10,8
Oberon	72,0	88,9	76,4	84,4	76,2	81,8	74,9	85,0	+10,1
Stasia	68,7	77,0	59,4	77,8	54,0	72,2	60,7	75,7	+15,0
Gustaw	85,9	84,3	64,2	68,8	57,4	78,9	69,2	77,3	+8,1
Zenia	71,6	81,6	83,6	59,6	54,5	50,2	69,9	63,8	-6,1
Średnio	79,3	83,6	72,9	72,0	53,3	72,1	68,5	75,9	+8,4

Efektywność stosowania nawadniania

Efektywność plonotwórcza wody opadowej i nawodnieniowej

Specyfikacja	Plon bulw ziemniaka t/ha w latach							
	2013		2014		2015		średnio	
	S	N	S	N	S	N	S	N
Plon średnio	28,7	45,2	46,7	49,7	33,2	39,2	36,2	44,8
Opad+ naw.	490,4	510,4 (20)	286,6	326,6 (40)	190,5	290,5 (100)	322,5	375,8 (53,3)
Efektywność kg bulw /1mm wody ogółem	58,5	88,6	162,9	152,2	174,3	134,9	112,2	119,2
Efektywność kg bulw/1mm naw.	825,0		75,0		60,0		161,3	

Odmiiany ziemniaka o różnej tolerancyjności na suszę glebową

Wymagania wodne oraz tolerancyjność odmian ziemniaka na stres suszy

tolerancyjne	Średnie	średnio-duże	duże
Lord Gwiazda Michalina Asterix Jutrzenka Stasia Tajfun Syrena <i>Harpun, Hinga</i>	Irys, Aruba Cyprian, Gracja Latona, Bogatka Ditta, Jurek Legenda , Malaga Oberon, Bryza <i>Cedron, Glada</i> <i>Pasat, Ikar</i> <i>Pasja P., Sonda</i>	Denar, Fresco Miłek, Bila Owacja, Cekin Gawin Irga Sante Satina <i>Jubilat, Kuba</i> <i>Rumpel, Jasia</i>	Rosalind Bzura, Skawa

Agrotechniczne metody retencjonowania wody w glebie i gospodarki w roślinie

- Gleby bardzo lekkie o niskiej retencji nie są najkorzystniejszymi dla profesjonalnej uprawy ziemniaka.
- W zmianowaniu 4-polowym stosowanie rolniczych nawozów organicznych zwiększających retencję wody w glebie (obornik, kompost, przyorywane międzyplony, itp.)
- Wczesne wiosenne przerwanie parowania wody z powierzchni gleby poprzez włókowanie bronowanie, itp.
- Optymalne, względnie wczesne zakładanie plantacji ziemniaka.
- Optymalne nawożenie NPK oraz Mg i Ca uzupełniane w miarę potrzeby biostymulatorami wpływającymi na prawidłowy rozwój systemu korzeniowego (K- pierwiastkiem odpowiedzialnym za gospodarkę wodną w roślinie)
- Profilowanie redlin tuż przed wschodami roślin lub stosowanie do zwarcia rzędów mechanicznej pielęgnacji plantacji.

Przykłady biostymulatorów

Nazwa preparatu	Efekt działania
Kielpak SL (ekstrakt z alg morskich)	Zwiększenie plonowania i poprawa jakości bulw
Asahi SL (nitrofenol)	Zwiększenie plonowania i poprawa jakości bulw
Nano Active (do prod. ekologicznej)	Aktywacja roślin do bardziej efektywnego pobierania składników pokarmowych
Dynamic Cresco (octan amonu, tlenek cynku)	Poprawa ukorzeniania się roślin
Verduro GA 14 (homogenat z alg)	Wzrost liczby bulw i większe bulwy

Profilowanie redlin nie może być wykonane zbyt wcześnie ani w złych warunkach glebowych

Retencjonowanie wody do nawadniania w naturalnych zbiornikach (tzw. mała retencja) – standardem w profesjonalnej produkcji ziemniaka

- **Do napełniania zbiorników wodnych (sztuczne zbiorniki, naturalne stawy) można wykorzystać nadmiar wody wiosennej z naturalnych cieków wodnych (rowy melioracyjne, rzeki, itp..)**
- **Korzystanie z wody podziemnej przy pomocy studni głębinowych w okresach niedoboru opadów**
- **Na każdy ha uprawy ziemniaka powinno być zgromadzone około 600-1000m³ wody (3-5x)**

An aerial photograph of a potato plantation. The plants are arranged in neat, parallel rows, separated by dark plastic mulch. The plants are in various stages of growth, with some showing green leaves and others appearing more mature. The overall scene is a well-maintained agricultural field.

Racjonalne nawadnianie plantacji ziemniaka - zasady, technika

Metody racjonalnego gospodarowania wodą w uprawie ziemniaka

- W miarę możliwości korzystanie z odmian tolerancyjnych na stres suszy**
- Agrotechniczne metody poprawiające retencję wody w glebie**
- Retencjonowanie wody dla potrzeb ewentualnego nawadniania plantacji**
- Precyzyjne metody nawadniania plantacji**

Zasady nawadniania ziemniaków

- ❖ Optymalna wilgotność gleby: 67-70% połowej pojemności wodnej.
- ❖ Optymalna jednorazowa dawka: max. do 20 mm.
- ❖ Optymalne rozpoczęcie nawadniania
  - odm. b. wczesne na wczesny zbiór (młode): III dek. maja
  - odm. wczesne: I-II dek. czerwca
  - odm. śr. wczesne: III dek. czerwca
  - odm. późniejsze: I dek. lipca
- ❖ Zakończenie nawadniania: zielono-żółta barwa łanu (2-3 tyg. przed planowanym zbiorem).
- ❖ Liczba zabiegów nawadniania: 0-5 w sezonie

Technika nawadniania plantacji ziemniaka

Elementy składowe systemu nawadniającego

1. Ujęcie wody z pompownią

- naturalny zbiornik (rzeka, jezioro, staw)
- sztuczny zbiornik retencyjny
- studnia głębinowa
- pompy o właściwej wydajności i ciśnieniu

2. Linie przesyłowe

- rury PCV (większe przekroje)
- węże polietylenowe
- mobilne węże wysokociśnieniowe na szpuli
- szybkozłącza, hydranty

3. System aplikacji wody

- deszczownie różnego rodzaju
- nawadnianie kropelkowe
- nawadnianie zalewowe lub podsiąkowe.

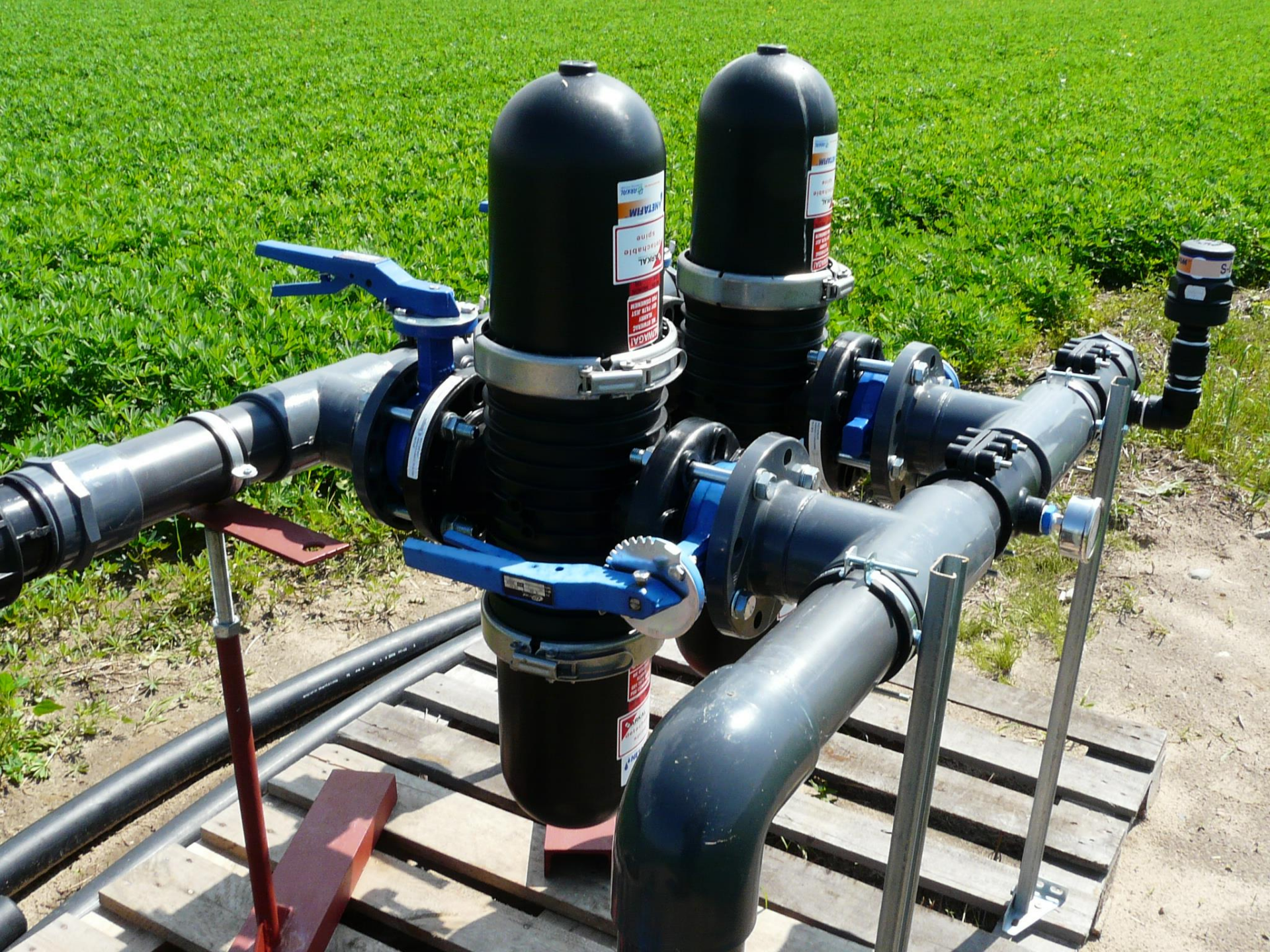
2008/08/19

Zbiornik naturalny wody

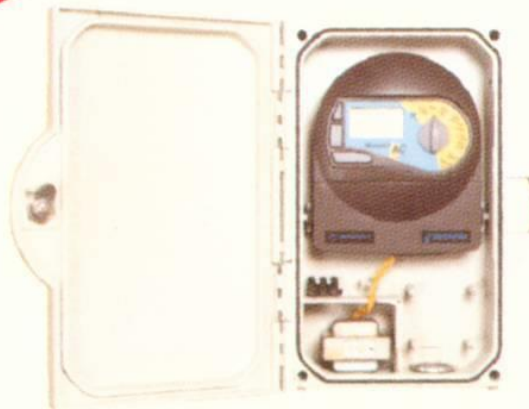

Nowość

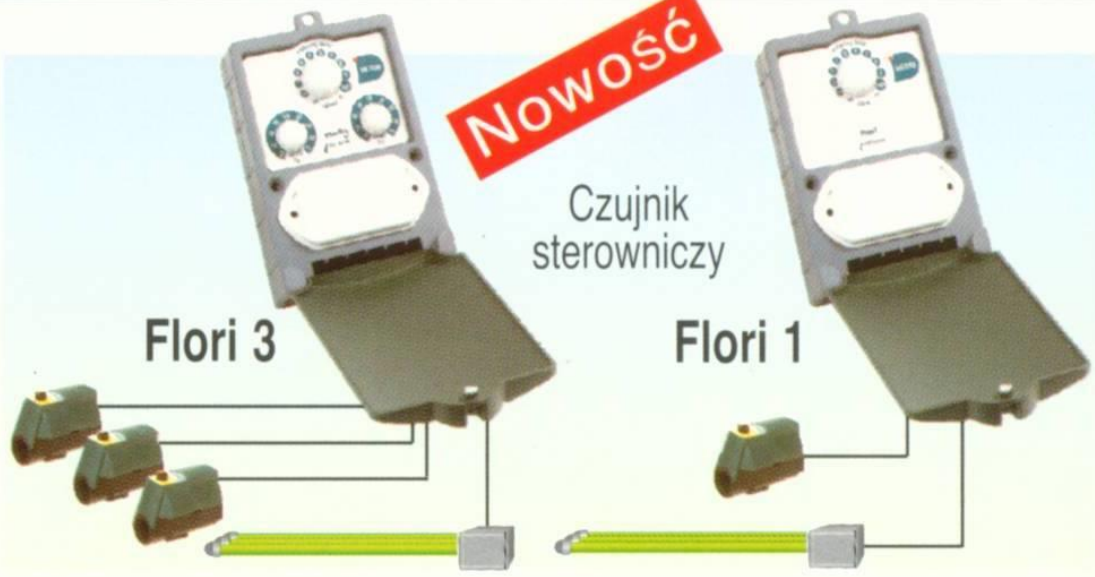
Miracle + FloriCom

Miracle

Sterowniki

Nowość

Flori 3

Czujnik sterowniczy

Flori 1

Metody nawadniania

Deszczownie szpulowe z działkiem wodnym

Deszczownie mostowe

Nawadnianie liniami kroplującymi

Zalety i wady stosowania nawadniania deszczującego

System nawadniania	Zalety	Wady
Deszczownia szpulowa z działkiem wodnym	➤ dowolność i szybkość ustalania wysokości dawki polewowej (przekładnia wielostopniowa) ➤ łatwość rozstawienia deszczowni do pracy i zakończenia pracy ➤ względnie duża szerokość jednorazowego pasa nawodnieniowego	➤ wymagane wysokie ciśnienie wody (7-10 bar) ➤ znoszenie strumienia przez wiatr (zmiana szerokości pasa nawodnieniowego) ➤ rozmywanie redlin ➤ konieczna zwiększona ochrona roślin ➤ zagęszczenie gleby
Deszczownia szpulowa z belką rozlewającą	➤ delikatne strumienie wody nie uszkadzające roślin i redlin ➤ duży wydatek cieczy w jednostce czasu ➤ możliwość nawadniania przy umiarkowanym wietrze ➤ mniejsze ciśnienie robocze	➤ konsola droższa od działka wodnego w zakupie ➤ trudności w prowadzeniu konsoli na nierównościach terenu i przy bardzo silnym wietrze ➤ możliwość spływu powierzchniowego przy nierównościach powierzchni pola (przeciwdziałanie – zastosowanie dołownika redlinowego) ➤ konieczna zwiększona ochrona roślin

Zalety i wady stosowania nawadniania kropelkowego

System nawadniania	Zalety	Wady
System kroplujący	➤ małe zużycie wody ➤ możliwość uzyskania optymalnego uwilgotnienia gleby (zapewnienie komfortu dla roślin) ➤ możliwość stosowania dokarmiania roślin do ich aktualnych potrzeb ➤ niskie nakłady pracy podczas sezonu nawodnieniowego (praktycznie nie istnieją) ➤ brak konieczności zwiększenia intensywności ochrony roślin ➤ oszczędności w stosowaniu nawozów	➤ wysoki koszt inwestycyjny (linie kroplujące, linie zasilające, sterownik, pompa nawozowa, elektrozawory itp.) ➤ duże nakłady pracy przy zakładaniu i demontażu systemu ➤ dysponowanie czystą wodą lub urządzeniami filtrującymi

Woda nie służy tylko wyprodukowaniu plonu bulw ziemniaka ale jest potrzebna także do sprzedaży i do przetwórstwa jego zbiorów

Polacy lubią potrawy z udziałem ziemniaków ale do ich przyrządzenia potrzebna jest z reguły woda

Przeciętne miesięczne spożycie ziemniaków w gospodarstwach domowych w kg na 1 osobę/m-c (według badań budżetów rodzinnych rodaków)

Lata badań	Gospodarstwa domowe				
	ogółem	rodzin pracowni- czych	rodzin rolni- czych	pracujący na własny rachunek	emerytów i rencistów
2000	7,82	6,35	9,65	5,94	10,03
2010	4,83	4,22	7,09	3,68	6,19
2014	3,92	3,37	5,60	2,79	5,25
2015	3,69	3,17	5,28	2,62	4,96
2016	3,48	3,02	5,24	2,55	4,54
2017	2,84	2,49	4,21	2,22	3,61

**Statystyczny Polak spożywa rocznie ogółem jeszcze 96 kg ziemniaków
z czego 20,8 kg w formie przetworów**

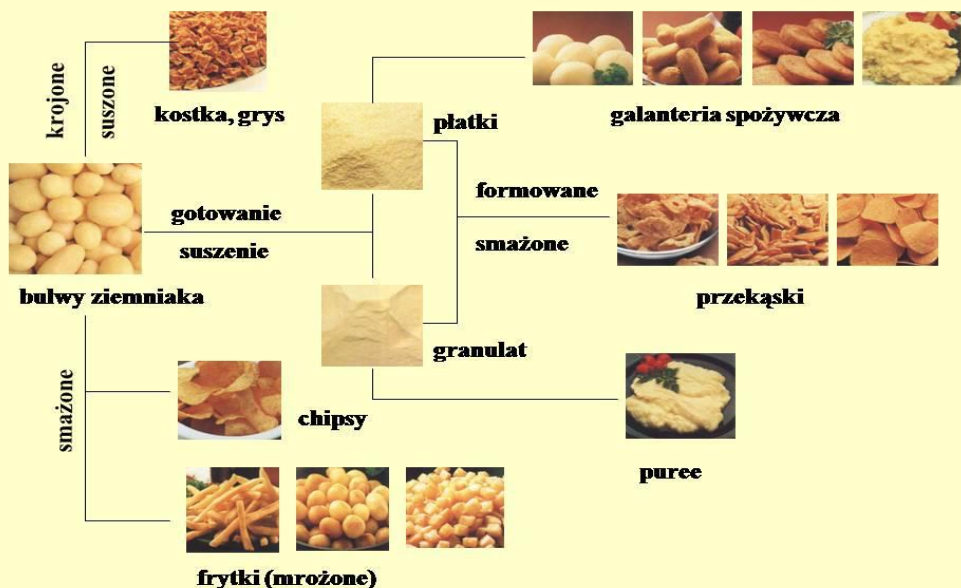

Polskie przetwórstwo spożywcze ziemniaka z pełną ofertą eksportową są największą szansą branży

Produkty przetwórstwa spożywczego ziemniaka

Po latach kryzysowych przemysł skrobiowy odradza się na nowo, a gorzelnie czeka rewolucja

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017
Produkcja spirytusu 100⁰ w mln l	369	333	357	383	380
w tym: spirytusu ziemniaczanego 100⁰ w mln l	3,5	4,6	4,6	4,5	4,6
Udział spirytusu ziemniaczanego w produkcji spirytusu w %	0,9	1,4	1,3	1,2	1,2
Przerób ziemniaków w tys. ton	36	47	52	44	50

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016	2017
Skrobia ziemniaczana	112,3	140,6	138,3	194,8	190,0

Przemysłowy przerób ziemniaków (tys. ton)

Kierunek przerobu	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Na skrobię	630	720	640	780	750	1050	1050
Na susze	98	155	158	164	170	185	188
Na spirytus	50	80	36	47	52	44	50
Na inne przetwory spożywcze	833	980	1000	1070	1100	1250	1300
Przerób ogółem	1611	1935	1834	2061	2072	2529	2588
Przerób w proc. zużycia krajowego	18,6	23,1	26,6	28,5	34,5	30,7	28,8

Produkcja podstawowych wyrobów przemysłu ziemniaczanego (tys. ton)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Skrobia ziemniaczana	110,5	127,8	112,3	140,6	138,3	194,8	190
Susze ziemniaczane	14,6	23,7	24,1	25,2	26,8	26,0	27
Chipsy	66,5	77,5	77,3	86,2	116,3	133,5	140
Frytki	173,5	209,0	204,5	220,5	221,1	222,2	225

Miejsca zużycia wody w produkcji i zagospodarowaniu zbiorów ziemniaka

- **Nawadnianie – $(10-100\text{mm}/\text{m}^2)= 2- 20\text{m}^3/1\text{tonę plonu}$**
- Zabiegi ochrony roślin – $5\text{m}^3/\text{ha}$
- Przygotowanie do sprzedaży ziemniaków w świeżym stanie (mycie bulw) – $0,5-1\text{m}^3/1\text{ tonę surowca}$
- Przemysłowe obieranie – $2-3\text{m}^3/\text{tonę surowca}$
- Przetwórstwo spożywcze (frytki, chipsy, susze) – $(3 - 5\text{m}^3/\text{tonę surowca})$
- Przetwórstwo skrobiowe - $(12-15\text{m}^3/\text{tonę surowca})$
- Gorzelnictwo – $(115\text{m}^3/1000\text{l spirytusu})= 16\text{m}^3/\text{tonę surowca}$

Wnioski

- 1. Ziemniak jest gatunkiem o dość krótkim okresie zapotrzebowaniu na większe ilości wody (300-450 mm) w okresie 2-3 miesięcy (czerwiec-sierpień). W tym czasie następuje wiązanie i kumulacji masy bulw decydujące o końcowym potencjale plonowania.**
- 2. Analiza wieloletnich opadów naturalnych w warunkach Polski wykazuje, że w ponad 50-60% sezonów wegetacji występuje stres suszy glebowej ograniczającej wysokie plonowanie ziemniaka.**
- 3. Inwestowanie profesjonalnych producentów ziemniaka w infrastrukturę służącą stosowaniu nawadnia na plantacjach ziemniaka (zbiorniki retencyjne, ujęcia wody, deszczownie, linie kroplowe) staje się koniecznością.**
- 4. Optymalne zaopatrzenie roślin w wodę stabilizuje plonowanie na wysokim poziomie oraz z reguły poprawia jakość handlową bulw co jest na współczesnym rynku koniecznością.**
- 5. Dysponowanie znacznymi ilościami wody nie kończy się na wyprodukowaniu bulw ziemniaka. Woda jest potrzebna do przygotowania towaru do sprzedaży rynkowej (mycie) oraz w przetwórstwie ziemniaka na produkty spożywcze, skrobię i alkohol.**

SIEĆ NA RZECZ
INNOWACJI W ROLNICTWIE
I NA OBSZARACH WIEJSKICH

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

Dziękuję za uwagę!

Wojciech Nowacki

w.nowacki@ihar.edu.pl